

ЖИТНЫЙ А. А. НЕКОТОРЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОГЛАСОВАНИЯ УГОЛОВНО-ПРАВОВЫХ И МЕЖДУНАРОДНО-ПРАВОВЫХ АСПЕКТОВ ЭКСТРАДИЦИИ В ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВЕ УКРАИНЫ

Проанализированы предусмотренные Уголовным кодексом Украины положения об экстрадиции лиц, совершивших преступления. Определены направления их согласования с международно-правовыми актами по данному вопросу.

ZHYTNYI O. SOME PROBLEMS OF HARMONIZATION OF CRIMINAL AND LEGAL AND INTERNATIONAL AND LEGAL ASPECTS OF EXTRADITION IN THE LEGISLATION OF UKRAINE

Provided by the Criminal Code of Ukraine the provisions on extradition of persons who committed crimes are analyzed. The directions of their coordination with international legal acts on this issue are determined.

УДК 35.083.94+35.086

Д. Г. ЗАБРОДА,

кандидат юридичних наук, доцент,

перший проректор з навчально-методичної та наукової роботи

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ПОНЯТТЯ ДЕРЖАВНОЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

Проаналізовано основні підходи до формулювання визначення поняття «державна антикорупційна політика». Визначено її основні ознаки. Запропоновано шляхи використання даного терміна в законодавстві України.

Існування будь-якої держави в сучасному світі неможливо без розбудови такої системи управління суспільством, яка дозволяє кожній особі реалізувати природні та набуті права і свободи. Незважаючи на багатовіковий досвід побудови демократичних державних систем, жодній з них не вдалося повністю подолати таке явище, як корупція. Проведене у 2011 р. дослідження незалежної громадської організації «Транспаренсі Інтернешнл» засвідчило, що серед 185 країн світу найменш враженими корупцією є Нова Зеландія, Данія, Швеція, Сінгапур, Нідерланди, Австралія, Швейцарія, Канада, найбільш ураженими – Ангола, Чад, Демократична республіка Конго, Гаїті, Венесуела, Ірак, Судан, Туркменістан, Узбекистан, Сомалі. Україна ж разом з Таджикистаном перебувають на 152 місці за показником Індексу сприйняття корупції 2,3 (на рівні 2003 р.) [1]. Таким чином, незважаючи те, що Україна розташована в центрі Європи й прагне побудувати демократичну, соціальну, правову державу, вона продовжує сприйматися міжнародною спільнотою як держава третього світу, що не побудувала прозору та ефективну систему державного управління, у якій корупція заміщує цивілізовані механізми регулювання суспільними процесами. Натомість більшість держав із високими демократичними стандартами змогли

нівелювати її вплив на суспільство, в тому числі й шляхом розроблення та реалізації антикорупційної політики.

Впровадження низки таких механізмів розпочалось і в Україні. Зокрема, у 2010–2011 роках започатковано реформування вітчизняного антикорупційного законодавства, зокрема прийнято закони України «Про засади запобігання і протидії корупції», «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення»; антикорупційна складова наявна в судовій, податковій, адміністративній реформах; продовжується реформа кримінального судочинства, вдосконалюються механізми доступу громадян до публічної інформації та отримання безоплатної правової допомоги [2].

Однак корупція, що глибоко укорінилась у системі відносин між державою і людиною, продовжує здійснювати руйнівний вплив на розвиток соціально-економічних процесів в Україні, суттєво заважає будь-яким демократичним реформам та завдає нищівного удару іміджеві нашої держави у світі.

Затверджена Президентом України В. Ф. Януковичем Національна антикорупційна стратегія на 2011–2015 роки серед своїх завдань передбачає й визначення основних напрямів державної політики у сфері запобігання і протидії

корупції. Це сприятиме розбудові ефективної системи протидії корупції в усіх сферах діяльності органів державної влади і органів місцевого самоврядування та на всіх рівнях; забезпеченню відкритості та інформованості громадськості про здійснення заходів щодо запобігання і протидії корупції; покращенню взаємодії об'єднань громадян з органами державної влади і органами місцевого самоврядування у сфері формування та реалізації державної антикорупційної політики, підтримки антикорупційних заходів держави громадянським суспільством.

Нормативне закріплення базових засад державної антикорупційної політики уповільнюється через відсутність належного теоретичного обґрунтування її категоріального апарату, комплексних досліджень специфіки її формування й реалізації, визначення та характеристики системи суб'єктів цієї політики на різних рівнях публічної влади, форм та методів її впровадження у нормотворчість та практику.

Вивчення наукового доробку фахівців у галузі права, державного управління, економіки та політології дозволяє констатувати відсутність самостійних монографічних досліджень проблем державної антикорупційної політики в Україні. Утім, слід визнати, що категорія «державна політика» піддавалася науковому аналізу досить часто. Так, протягом останніх 10 років формулювання її дефініції щодо певних сфер суспільного життя здійснено у роботах науковців з державного управління (В. М. Олуйко, В. В. Карлова, Н. П. Крижина, О. О. Кучеренко), економічної теорії (Н. П. Москалюк, О. В. Морщакін), політологів (А. О. Леонова, М. П. Перепелиця, О. В. Соснін). Державна політика як предмет правових досліджень розглядалась у дисертаційних роботах І. В. Арістової (державна інформаційна політика), Т. О. Гуржія (державна політика безпеки дорожнього руху), Н. А. Железняка (державна правова політика), В. К. Колпакова (адміністративно-деліктна політика), К. Б. Левченко (гендерна політика), В. П. Печуляка (державна податкова політики), П. Л. Фріса (кримінально-правова політика) та деяких інших. Указаними авторами виокремлено основні ознаки політики як соціального, економічного та правового явища, схарактеризовано специфіку її прояву у різних сферах державницького буття, досить ґрунтовно опрацьовано її зміст, принципи та особливості формування й реалізації. Втім, у вітчизняній правовій науці ще недостатньо уваги приділено його вивченню, хоча у паспортах спеціальностей, затверджених постановою президії ВАК

України від 8 жовтня 2008 р. № 45-06/7 дослідження державної політики входить до складових відповідних напрямів.

Метою нашої публікації є формулювання дефініції «державна антикорупційна політика». Для її досягнення передбачається вирішити такі **завдання**: висвітлити основні підходи до походження поняття «державна політика»; побудувати логічний ряд «політика, державна політика, державна антикорупційна політика»; визначити загальні та спеціальні ознаки поняття «державна антикорупційна політика»; сформулювати визначення поняття «державна антикорупційна політика»; запропонувати шляхи використання означеної категорії у законодавстві.

Звернення до словникової літератури свідчить, що термін «політика» походить від грецького *πόλις* – держава. У Великому тлумачному словнику сучасної української мови політику визначено як «1. загальний напрямок, характер діяльності держави, певного класу або політичної партії // з означ. Напрямок діяльності держави або певного класу або політичної партії у тій чи іншій галузі у певний період. // Події та питання внутрішньодержавного і міжнародного суспільного життя» [3, с. 1035]. Словник В. І. Даля визначає слово «політика» як науку державного управління [4, с. 261]. У Радянському енциклопедичному словнику (1981 р.) політику пояснюють як сферу діяльності, пов'язану з відносинами між класами, націями й іншими соціальними групами, ядром якої є проблема завоювання, утримання та використання державної влади; участь у справах держави, визначення форм, задач, змісту її діяльності [5, с. 1041]. Аналогічно політика тлумачиться й у Філософському словнику за редакцією І. Т. Фролова [6, с. 370].

В одному із соціологічних словників політику визначено як сферу відносин між класами, пов'язану з їх боротьбою за владу в державі, з визначенням форм, завдань, змісту діяльності держави [7, с. 236].

У більш сучасному політологічному словнику відображається дещо інше розуміння політики, згідно з яким це організуюча, регулятивна і контрольна сфера суспільства, в межах якої здійснюється соціальна діяльність, спрямована головним чином на досягнення, утримання і реалізацію влади індивідами і соціальними групами для здійснення власних запитів і потреб [8, с. 497–498].

Юридичний словник тлумачить політику як систему цілей та засобів їх досягнення тієї чи іншої держави у сфері внутрішнього і зовнішнього життя [9, с. 629].

Таким чином, у словниках із галузевих наук простежуються підходи до розуміння сутності політики, характерні для ідеології відповідних періодів розвитку суспільства: від класового до соціально орієнтованого.

У наукових дослідженнях указана категорія також розглядається з позицій декількох підходів.

Так, В. К. Колпаков, розглядаючи правову політику як особливу форму юридичної легітимації державного політичного курсу, робить висновок про те, що адміністративно-деліктна політика – це цілеспрямована прогностична діяльність держави щодо визначення і теоретичного обґрунтування потреб у введенні і скасуванні заборон на діяння фізичних і колективних суб'єктів; встановленні й корегуванні відповідальності в адміністративному порядку за їх порушення; а також формування, функціонування і наукового забезпечення адміністративно-деліктного законодавства відповідно до державної правової політики [10, с. 28–29].

Досліджуючи поняття «державна політика у сфері етнокультурного розвитку» (державна етнокультурна політика), А. О. Леонова наголошує, що вона означає діяльність держави у сфері етнокультурного розвитку та міжетнічних культурних відносин і має відображати духовні інтереси усіх складових української політичної нації та української діаспори [11, с. 10–11].

Державна інвестиційна політика визначається Н. П. Москалюком як діяльність держави щодо визначення мети, основних завдань і пріоритетних напрямів розвитку інвестиційного процесу в країні та комплекс заходів, спрямованих на реалізацію поставлених завдань [12, с. 7].

Визначаючи сутність державної інноваційної політики (далі – ДІП), О. В. Морщагін, виходить з декількох підходів: 1) інституційного, у межах якого під ДІП розуміють сукупність інститутів, включаючи законодавчі, що забезпечують цілеспрямовану діяльність держави у сфері регулювання національних інноваційних процесів і формують специфічне інституціональне середовище взаємодії суб'єктів інноваційного процесу; 2) функціонального, згідно з яким під ДІП запропоновано розуміти сферу й типи регулюючих функцій держави, у тому числі її компетенції та прерогативи; 3) формального, що дозволяє визначити ДІП як складову частину загальної політики держави, спрямовану на забезпечення інтенсифікації інноваційного розвитку; 4) системного, що визначає ДІП як комплекс заходів із розвитку національної інноваційної системи [13, с. 8].

І. В. Арістова державну інформаційну політику розуміє як динамічний, двоєдиний процес формування та реалізації політики [14, с. 14].

Державну кадрову політику в регіонах В. М. Олуйко розглядає як діяльність держави щодо формування, розвитку і використання управлінських кадрів владних структур, державної служби для досягнення стратегічної політики, яка проводиться державою, та розв'язання місцевих проблем [15, с. 10].

Досить об'ємним є визначення державної молодіжної політики на регіональному рівні, сформульоване М. П. Перепелицею. Учений вважає, що вона є окремим, системним напрямом практичної та теоретичної діяльності її суб'єктів: органів державної влади та місцевого самоврядування, політичних партій, громадських організацій, рухів, інших соціальних інституцій, що здійснюється в усіх сферах життєдіяльності молоді (освіти, праці, побуту, відпочинку, духовного та фізичного розвитку тощо), реалізується з урахуванням умов, специфіки та можливостей регіону – реально утверджує і забезпечує декларовані й узаконені найвищими законодавчими органами права і свободи молодої людини, створює необхідні умови для її ефективного соціального становлення, розвитку здібностей, реалізації творчого потенціалу як у власних інтересах, так і конкретного регіону, суспільства в цілому [16, с. 5].

О. В. Соснін тлумачить державну інформаційну політику як сукупність цілей, що відображають національні інтереси України в інформаційній сфері, стратегічних напрямів їхнього досягнення і системи заходів щодо їх реалізації. Інформаційна політика є важливою складовою зовнішньої і внутрішньої політики держави й охоплює всі сфери життєдіяльності суспільства [17, с. 18].

Державну політику у сфері культури як діяльність держави, спрямовану на максимально можливе забезпечення основної ролі культури в розвитку і самореалізації сутнісних сил людини, збереження національної самобутності народів, утвердження їх гідності, характеризує В. В. Карлова [18, с. 11].

У галузі охорони здоров'я державну політику запропоновано розуміти як визначення стратегії і тактики, політичного курсу, пов'язаного з діяльністю держави щодо збереження та зміцнення фізичного і психічного здоров'я та соціального благополуччя населення України як найважливішої складової її національного багатства, що втілені в законодавстві країни і

виявляються у забезпеченні розвитку людського потенціалу українського народу [19, с. 5].

О. О. Кучеренко вказує, що державна політика в змістовому аспекті передбачає соціальний механізм, який складається з визначення загальних суспільних цілей, прийняття державно-управлінських рішень і мобілізації необхідних ресурсів для досягнення поставлених цілей, а також інституціональну структуру, що містить інститути лідерства, органи влади, норми й правила регламентації політичних дій соціальну діяльність, яка полягає у створенні умов для соціального партнерства між державною владою і суб'єктами громадянського суспільства, залученні до управління основних соціальних груп через суспільні інститути [20, с. 8].

Кримінально-правова політика, за П. Л. Фрісом, – це самостійний напрямок внутрішньої правової політики України, який на підставі загальної теорії боротьби зі злочинністю розробляє стратегію і тактику, формулює основні завдання, принципи, напрями і цілі кримінально-правової дії на злочинність, засоби їх досягнення, і виражається в нормах кримінального закону, практиці їх застосування, актах офіційного тлумачення кримінально-правових норм та постановах Пленуму Верховного Суду України (складові кримінально-правової політики) [21, с. 9].

К. Б. Левченко пропонує використовувати визначення державної політики як відносно стабільної, організованої і цілеспрямованої діяльності (бездіяльності) державних інституцій, яка здійснюється ними щодо певної суспільної проблеми [22, с. 9].

Інтегроване визначення державної податкової політики надає В. П. Печуляк. Він розглядає вказану категорію як постійну, організовану, системну і цілеспрямовану діяльність/бездіяльність компетентних державних органів щодо засобів, методів і форм організації системи мобілізації податкових надходжень до бюджетів усіх рівнів та інших цільових фондів, а також їх правову регламентацію з метою забезпечення збалансованості державного бюджету та стимулювання економічного розвитку країни [23, с. 6].

Н. А. Железняк доводить, що державна правова політика – це специфічна правова категорія, яка являє собою засновані на загальних та специфічних закономірностях розвитку національної правової системи принципи, стратегічні напрями та шляхи створення і реалізації правових норм, з боку органів державної влади, спрямована перш за все на захист прав та свобод людини та громадянина [24, с. 5].

Отже, при формулюванні визначення поняття «державна політика» науковці застосовують кілька основних підходів. Більшість із них використовує діяльнісний підхід, розглядаючи державну політику як різновид діяльності певних державних інституцій у тих чи інших сферах суспільного життя; частина – наголошує на процесуальній сутності державної політики, оскільки вона є процесом щодо формування та реалізації комплексу відповідних заходів; деякі – пов'язують її з такими категоріями, як суспільна сфера, сукупність завдань, цілей, заходів та засобів тощо.

Під час розкриття юридичної природи державної антикорупційної політики для формування її дефініції слід звернутись і до законодавчої термінології, що передбачає аналіз правових актів, які містять визначення досліджуваної категорії або перелік відповідних заходів, засобів, що її характеризують. Так, у Записах антикорупційної політики, схвалених розпорядженням Кабінету Міністрів України від 8 грудня 2009 р. № 1688-р (втратило чинність на підставі Постанови Кабінету Міністрів України від 2 листопада 2011 р. № 1126) антикорупційна політика визначена як комплекс *правових, економічних, освітніх, виховних, організаційних та інших заходів*, спрямованих на створення системи запобігання та протидії корупції і усунення причин її виникнення [25].

Поняття, що аналізується, використовувалося й у назвах нормативних актів, що втратили чинність, зокрема у: постановах Кабінету Міністрів України «Питання реалізації *державної антикорупційної політики*» (тут і далі курсив наш – Д. З.) від 16 вересня 2009 р. № 1057, «Деякі питання Урядового уповноваженого з питань *антикорупційної політики*» від 28 квітня 2009 р. № 416, «Про затвердження Положення про Урядового уповноваженого з питань *антикорупційної політики*» від 24 квітня 2009 р. № 410, «Деякі питання реалізації *державної антикорупційної політики*» від 4 червня 2008 р. № 532 тощо.

У Державній програмі щодо запобігання і протидії корупції на 2011–2015 роки, затвердженій постановою Кабінету Міністрів України від 28 листопада 2011 р. № 1240, констатовано, що відсутність єдиної *загальнодержавної антикорупційної політики в Україні* є однією з причин неефективного реагування держави та суспільства на загрозу корупції. З метою покращення стану запобігання та протидії корупції вказаною програмою передбачено комплекс заходів, об'єднаних у такі групи: реформування

системи державного управління та адміністративних процедур, зменшення адміністративного тиску на підприємців, запобігання тінізації економіки, забезпечення доброчесності на публічній службі та службі в органах місцевого самоврядування, поліпшення умов доступу фізичних, юридичних осіб та об'єднань громадян без статусу юридичної особи до інформації про діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування, удосконалення системи використання державного майна та бюджетних коштів, оптимізація фінансування політичних партій та виборчих кампаній, удосконалення антикорупційної експертизи, формування громадської підтримки дій влади у запобіганні і протидії корупції, удосконалення системи спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції, підвищення кваліфікації суддів, працівників прокуратури та правоохоронних органів, запобігання проявам корупції у правоохоронних органах, удосконалення інституту відповідальності за корупційні правопорушення, зниження рівня корупції у приватному секторі, зниження рівня корупції у сферах підвищеного корупційного ризику, зокрема правоохоронній, медичній, земельній, освітній, податковій, митній сферах, у сферах державних закупівель та державної служби, активізація міжнародного співробітництва у сфері запобігання і протидії корупції [26].

У попередньому плані заходів щодо реалізації Концепції подолання корупції в Україні «На шляху до доброчесності» та державної антикорупційної політики на період до 2011 р. від 15 серпня 2007 р. вони поділені на такі групи: заходи, спрямовані на визначення правових засад запобігання та протидії корупції; заходи, спрямовані на забезпечення доброчесності в органах державної влади; посилення ролі інститутів громадянського суспільства; міжнародне співробітництво у сфері протидії корупції; інформування про здійснені заходи з реалізації державної антикорупційної політики [27].

Визначення основних напрямів *державної політики у сфері запобігання і протидії корупції* є одним із завдань Національної антикорупційної стратегії на 2011–2015 роки [12].

Найчастіше словосполучення «державна антикорупційна політика» вживається в Положенні про Урядового уповноваженого з питань антикорупційної політики, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 24 квітня 2009 р. № 410. Так, до компетенції Урядового уповноваженого віднесено: розроблення і внесення Кабінетові Міністрів України

пропозицій щодо: визначення основних напрямів *державної антикорупційної політики*; розроблення та здійснення заходів, пов'язаних з реалізацією *державної антикорупційної політики*; формування в межах повноважень, визначених цим Положенням, *державної антикорупційної політики*, реалізація антикорупційної стратегії, координація діяльності центральних органів виконавчої влади з реалізації антикорупційної політики [28].

У Концепції боротьби з корупцією на 1998–2005 роки, затвердженій Указом Президента України від 24 квітня 1998 р. № 367/98, визначено, що основною метою *державної політики у галузі боротьби з корупцією* є створення дієвої системи запобігання і протидії корупції, виявлення та подолання її соціальних передумов і наслідків, викриття корупційних діянь, обов'язкової відповідальності винних у їх вчиненні [29].

У правових документах міжнародних організацій також є низка норм, що містять посилання на категорію «політика». Наприклад, у ст. 5 «Політика й практика запобігання та протидії корупції» Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції наголошується на тому, що кожна держава-учасниця, згідно з основоположними принципами своєї правової системи, розробляє й здійснює або проводить ефективну скоординовану політику протидії корупції, яка сприяє участі суспільства і яка відображає принципи правопорядку, належного управління державними справами й державним майном, чесності й непідкупності, прозорості й відповідальності [30].

Отже, сучасне українське й міжнародне законодавство не містять однозначного визначення поняття «антикорупційна політика». Утім, аналіз положень низки правових актів свідчить, що в них досить докладно розкрито її зміст шляхом формулювання мети, завдань, основних напрямів, заходів антикорупційної політики.

Таким чином, до основних ознак державної антикорупційної політики відносять: державно-владний, публічний, ситуативний характер, залежність від загального політичного курсу держави та політичної волі її керівників; комплексний характер антикорупційних заходів; відповідність міжнародним принципам протидії корупції; програмний характер; закріплення у відповідних правових актах; взаємозв'язок з іншими видами державної політики; проникнення в усі сфери суспільного життя; залучення до формування та реалізації значного кола суб'єктів: як індивідуальних, так і колективних.

Розкриємо зміст наведених ознак. Так, *державно-владний, публічний характер* антикорупційної політики полягає в тому, що вона формується та реалізується уповноваженими державою суб'єктами з метою забезпечення публічного інтересу, що формується домінуючою більшістю населення країни, спрямованого на зменшення впливу корупції на розвиток суспільних відносин.

Ситуативний характер виявляється в тому, що на формування даної галузі політики, як і будь-якої іншої, впливає стан розвитку суспільних відносин у той чи інший період існування держави, ступінь її економічного розвитку, політичних процесів, що відбуваються в той чи інший час, стан взаємодії між соціальними групами, ставлення світової спільноти до корупції, досконалість правової основи протидії корупції тощо. Вона також залежить від політичної волі керівництва держави щодо активного наступу на корупцію та принциповість у прийнятті рішень щодо її викорінення.

Комплексний характер антикорупційних заходів передбачає поєднання правових, економічних, освітніх, виховних, організаційних та інших антикорупційних заходів. При цьому вони повинні спрямовуватися на запобігання корупційним проявам, усунення факторів, які сприяють корупції, подолання негативних наслідків вчинення корупційних деліктів.

Незважаючи на відсутність єдиних міжнародних стандартів, які визначають підходи до формування та реалізації державної антикорупційної політики, вона повинна кореспондуватися із відповідністю *міжнародним принципам протидії корупції*, що сформульовані у правових документах. Такий підхід дозволить імплементувати в українське законодавство позитивний зарубіжний досвід врегулювання засад антикорупційної діяльності.

Програмний характер досліджуваного різновиду державної політики відображається в наступних аспектах: по-перше, вона потребує прогностичного визначення шляхом опрацювання реального стану корупційної ситуації в суспільстві та розроблення на основі такого аналізу адекватних заходів, реалізація яких здійснюватиметься протягом певного часу; по-друге, відповідні заходи містяться у державних цільових програмах, концепціях, планах, фінансування яких здійснюється переважно за рахунок коштів державного бюджету; під час розроблення антикорупційних заходів використовується програмно-цільовий метод.

Основні напрями державної антикорупційної політики *закріплюються у нормативно-*

правових актах, що приймаються парламентом України, Президентом нашої держави й урядом, а надалі деталізуються у правових актах, центральних та місцевих органів державної влади і органів місцевого самоврядування.

Перебуваючи у *взаємозв'язку з іншими видами державної політики*, заходи антикорупційного спрямування знаходять своє відображення у підходах до формування правової політики, міжнародної політики, політики національної безпеки, політики розвитку окремих сфер та галузей суспільного життя й економіки тощо.

Державна антикорупційна політика *проникає в усі сфери суспільного життя*, що пов'язано із потребою в запобіганні корупції на усіх рівнях влади та в усіх групах суспільних відносин, які вражені цим негативним явищем: політиці, економіці, освіті, публічній владі тощо. Щодо тих сфер, де рівень корупції є мінімальною, то завданням держави є недопущення їх корумпування та врахування наявного позитивного антикорупційного досвіду.

Однією з ознак досліджуваного різновиду державної політики є *залучення до її формування та реалізації значного кола суб'єктів*: як індивідуальних, так і колективних. Це пов'язано насамперед із наявністю повноважень та обов'язків щодо визначення змісту антикорупційної політики у парламенту, Президента, Кабінету Міністрів України, центральних органів виконавчої влади. Реалізація заходів покладається на спеціально-уповноважені державні органи, органи місцевого самоврядування. Крім цього, до окремих заходів залучаються громадські організації, політичні партії та окремі громадяни.

Висновки. Підсумовуючи викладене, під *державною антикорупційною політикою* пропонуємо розуміти передбачений законами та підзаконними нормативно-правовими актами комплекс правових, економічних, освітніх, виховних, організаційних та інших заходів, що формуються і реалізуються органами державної влади, місцевого самоврядування та громадськістю з метою виявлення, припинення фактів корупції, усунення детермінант, що її опосередковують, відновлення порушених прав і законних інтересів фізичних, юридичних осіб та держави. Аналізоване поняття слід закріпити в Концепції державної антикорупційної політики, розроблення якої віднесена до одного із завдань наших подальших досліджень; також його можна використовувати в законодавстві, що визначає повноваження відповідних суб'єктів щодо її формування та реалізації, встановлює напрями їх діяльності та перспективи її удосконалення.

Список використаної літератури

1. Индекс восприятия коррупции – 2011 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.transparency.org.ru/docman/ivk/ivk-2011/download>.
2. Національна антикорупційна стратегія на 2011–2015 роки : схвал. указом Президента України від 21 жовт. 2011 р. № 1001/2011 // Урядовий кур'єр. – 2011. – 27 жовт. – № 199.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і доповн.) / голов. ред. В. Т. Бусел, ред.-лексикографи: В. Т. Бусел, М. Д. Василега-Дерибас, О. В. Дмитрієв, Г. В. Латник, Г. В. Степенко]. – К. ; Ірпінь : Перун, 2005. – 1728 с.
4. Толковый словарь живого великорусского языка : в 4 т. Т. 3 : П–М : Рус. яз., 1990. – 555 с.
5. Советский энциклопедический словарь / науч.-ред. совет: А. М. Прохоров (пред.). – М. : Сов. энцикл., 1981. – 1600 с.
6. Философский словарь / под ред. И. Т. Фролова. – 5-е изд. – М. : Политиздат, 1987. – 590 с.
7. Краткий словарь по социологии / под общ. ред. Д. М. Гвишиани, Н. И. Лапина ; сост. Э. М. Коржева, Н. Ф. Наумова. – М. : Политиздат, 1988. – 479 с.
8. Політологічний енциклопедичний словник / упоряд. В. П. Горбатенко ; за ред. Ю. С. Шемшученка, В. Д. Бабкіна, В. П. Горбатенка. – 2-ге вид., доповн. і переробл. – К. : Генеза, 2004. – 736 с.
9. Юридична енциклопедія. Т. 4. Н–П / гол. редкол. Ю. С. Шемшученко. – К. : Укр. енцикл., 2002. – 720 с.
10. Колпаков В. К. Деліктний феномен в адміністративному праві України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра юрид. наук : спец. 12.00.07 «Теорія управління; адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / Колпаков Валерій Костянтинович. – К., 2005. – 37 с.
11. Леонова А. О. Державна етнокультурна політика в Україні на сучасному етапі: механізми формування і реалізації : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра політ. наук : спец. 23.00.05 «Етнополітологія та етностудіологія» / Леонова Алла Олександрівна. – К., 2005. – 36 с.
12. Москалюк Н. П. Державна інвестиційна політика в умовах стабілізації національної економіки : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.02.03 «Організація управління, планування і регулювання економікою» / Москалюк Наталія Петрівна. – К., 2002. – 19 с.
13. Морщагін О. В. Державна інноваційна політика в умовах формування інноваційної моделі розвитку : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.03 «Економіка та управління національним господарством» / Морщагін Олександр Валерійович. – Донецьк, 2008. – 18 с.
14. Арістова І. В. Державна інформаційна політика та її реалізація в діяльності органів внутрішніх справ України: організаційно-правові засади : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра юрид. наук : спец. 12.00.07 «Теорія управління; адміністративне право і процес; фінансове право» / Арістова Ірина Василівна. – Х., 2002. – 39 с.
15. Олуйко О. В. Державна кадрова політика в регіоні України: формування і реалізація : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з держ. упр. : спец. 25.00.04 «Регіональне управління» / Олуйко Віталій Миколайович. – К., 2001. – 20 с.
16. Перепелиця М. П. Державна молодіжна політика в Україні (регіональний аспект) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. політ. наук : спец. 23.00.02 «Політичні інститути та процеси» / Перепелиця Микола Петрович. – К., 2001. – 19 с.
17. Соснін О. В. Державна політика в галузі управління інформаційним ресурсом України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра політ. наук : спец. 23.00.02 «Політичні інститути та процеси» / Соснін Олександр Васильович. – О., 2005. – 36 с.
18. Карлова В. В. Державна політика у сфері культури: сутність та особливості реалізації в сучасних умовах : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з держ. упр. : спец. 25.00.01 «Теорія та історія державного управління» / Карлова Валентина Володимирівна. – К., 2003. – 20 с.
19. Кризина Н. П. Державна політика України в галузі охорони здоров'я: механізми формування та реалізації : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра наук з держ. упр. : спец. 25.00.02 «Механізми державного управління» / Кризина Наталія Павлівна. – К., 2008. – 36 с.
20. Кучеренко О. О. Державна політика: теоретико-методологічні засади дослідження процесу формування та здійснення : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з держ. упр. : спец. 25.00.01 «Теорія та історія державного управління» / Кучеренко Олександр Олександрович. – К., 2000. – 20 с.
21. Фріс П. Л. Кримінально-правова політика України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра юрид. наук : спец. 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право» / Фріс Павло Львович. – К., 2005. – 35 с.
22. Левченко К. Б. Управління процесами формування гендерної політики в Україні (організаційно-правові аспекти) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра юрид. наук : спец. 12.00.07 «Теорія управління; адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / Левченко Катерина Борисівна. – Х., 2003. – 35 с.
23. Печуляк В. П. Здійснення державної податкової політики в Україні (організаційно-правові аспекти) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Теорія управління; адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / Печуляк Віталій Петрович. – К., 2005. – 20 с.

24. Железняк Н. А. Правові та організаційні форми діяльності Міністерства юстиції України у здійсненні державної правової політики (теоретичні та практичні питання) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Теорія управління; адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / Железняк Наталія Анатоліївна. – К., 2005. – 21 с.

25. Про схвалення засад антикорупційної політики : розпорядження Кабінету Міністрів України від 8 груд. 2009 р. № 1688-р // Урядовий кур'єр. – 2010. – 19 лют. – № 32.

26. Державна програма щодо запобігання і протидії корупції на 2011–2015 роки : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 28 листоп. 2011 р. № 1240 // Урядовий кур'єр. – 2011. – 21 груд. – № 238.

27. Про затвердження плану заходів щодо реалізації Концепції подолання корупції в Україні «На шляху до доброчесності» та державної антикорупційної політики на період до 2011 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 15 серп. 2007 р. № 657-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/657-2007-p>.

28. Положення про Урядового уповноваженого з питань антикорупційної політики : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 24 квіт. 2009 р. № 410 // Урядовий кур'єр. – 2009. – 15 трав. – № 84.

29. Концепція боротьби з корупцією на 1998–2005 роки : затв. указом Президента України від 24 квіт. 1998 р. № 367/98 // Офіційний вісник України. – 1998. – № 17. – Ст. 14.

30. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції від 31 жовт. 2003 р. : ратиф. Україною 18 жовт. 2006 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2007. – № 49. – Ст. 2048.

Надійшла до редколегії 02.03.2012

ЗАБРОДА Д. Г. ПОНЯТТЯ ГОСУДАРСТВЕННОЙ АНТИКОРРУПЦИОННОЙ ПОЛИТИКИ

Проанализированы основные подходы к формулировке понятия «государственная антикоррупционная политика». Определены ее основные признаки. Предложены пути использования данного термина в законодательстве Украины.

ZABRODA D. THE CONCEPT OF STATE ANTICORRUPTION POLICY

The main approaches to the formulation of the concept of state anticorruption policy are analyzed. Its main features are defined. The ways to use this term in the legislation of Ukraine are proposed.

УДК 343.9:343.85

А. А. ЗАДОРЖНИЙ,

*старший оперуповноважений в особливо важливих справах ГУБОЗ МВС України,
здобувач Національної академії внутрішніх справ*

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗЛОЧИНІВ У СФЕРІ СЛУЖБОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Виконано аналіз теоретичних положень і нормативно-правових основ щодо кримінальної відповідальності за злочини у сфері службової діяльності, надано кримінально-правову характеристику системи та ознак злочинів у сфері службової діяльності, а також визначено перспективні напрямки вдосконалення кримінально-правової протидії службової злочинності.

Принциповим у ракурсі наукового обґрунтування й практичної реалізації дієвої системи протидії службовим злочинам є комплексний узгоджений підхід у розумінні даного явища. Одним із елементів такого розуміння є кримінально-правова характеристика злочинів у сфері службової діяльності, яка дозволяє визначити структуру службової злочинності, виокремити спільні ознаки й риси усього загалу службових злочинів, що, у свою чергу, виступає методологічною основою кримінологічного дослідження службової злочинності, встановлення напрямків, рівнів, об'єктів і конкретних попереджува-

льних заходів. Саме кримінологічне дослідження службової злочинності й обґрунтовує співвіднесення рівня суспільної небезпечності діяння та оптимального обсягу кримінально-правових і кримінологічних заходів, необхідних для подолання його причин і умов.

Зазначимо, що певною мірою питання окремих складів злочинів у сфері службової діяльності раніше вже розглядалися такими вченими, як О. Доник, К. Задоя, Д. Крупко, О. Новаков, В. Хашев, Ф. Шиманський тощо. Разом із тим, роботи названих вчених здебільшого мають фрагментарний, постановочний характер щодо